

Po wykorzystaniu należy szyfrogram zniszczyć zgodnie z przepisami o postępowaniu z dokumentami tajnymi.

11. 2. 66 58 262/66
Archiwum
Akt Nowych

TAJNE

Egz. nr.....

Szyfrogram Nr 1754

z Berlina

Nr 11.11.1966 r.

De ręk własnych

P i l n a .

zuch
/-/Michałowski

Tow. R a p a c k i

Tow. Naszkowski depeszą nr 48 z dnia 11 b.m. podaje:

Posiedzenie wiceministrów Paktu.

I. Wszyscy z wyjątkiem Rumunów wypowiedzieli się za:

1/ Opracowaniem statutu politycznego Komitetu Doradczego, regularnością posiedzeń /ZSRR - proponuje raz do roku/ za utrzymaniem szczebla I Sekretarzy i Premierów.

2/ Powołaniem stałej komisji ministrów SZ dla celów koordynacyjnych - konsultacyjnych.

3/ Utworzeniem stałego sekretariatu o międzynarodowym składzie z siedzibą w Moskwie.

Otrzymują:

- v e r t e -

Tow. Gomułka
Tow. Cyrankiewicz
Tow. Gierek
Tow. Jędrzychowski
Tow. Kliszko
Tow. Loga-Sowiński
Tow. Ochab
Tow. Rapacki
Tow. Spychalski
Tow. Strzelecki
Tow. Szyr
Tow. Waniolka
Tow. Jagielski
Tow. Jaroszewicz
Tow. Jaszczuk
Tow. Jarosiński
Tow. Starszyc
Tow. Tejchma
Tow. Wicha
Tow. Czesak

Tow. Naszkowski
Tow. Winiewicz
Tow. Wierna
Tow. Michałowski
Tow. Birecki
Tow. Findziński

SZ/ P

Po wykorzystaniu należy szyfrogram zniszczyć zgodnie z przepisami o postępowaniu z dokumentami tajnymi.

Egz. nr.....

Szyfrogram Nr 1754/2

z Nr dn.

II. Rumuni peddali krytyce dotychczasową praktykę braku uprzedniego konsultowania ważnych decyzji /rakiety na Kubie, wniesienie na ONZ programu powszechnego rozbrojenia a ostatnio projektu o nierozprzestrzenianiu/. Akceptują koncepcję konsultacji na szczeblu zarówno Komitetu Politycznego jak ministrów lub wiceministrów w zależności od potrzeb. Odrzucają natomiast wszystkie konkretne projekty: statutu PKD, stałej komisji ministrów SZ i sekretariatu. Proponują techniczny sekretariat, prowadzony przez MSZ tego kraju, w którym odbywać się będzie kolejna sesja komitetu.

Uważają, że powołanie proponowanych trwałych organów jest sprzeczne z układem i naturą Doradczego Komitetu. Szczebel PKD winien być każdorazowo ustalany /wytknęli casus z wykluczeniem Albanii w 1961 r. z powodu niższego szczebla, proponują anulować tę decyzję i zaprosić Albanie do udziału w pracach Układu/. Występując przeciw projektom argumentują, że chodziłoby o ponadpaństwowe organy sprzeczne z suwerennością.

III. W wyniku konsultacji między nami, ZSRR, NRD i Czechami ustaliliśmy, że po dalszej wymianie zdań będziemy zmiierzali do ustalenia na grupie roboczej wspólnego dokumentu /protokółu/ fiksującego w jakich sprawach osiągnięto zgodność i w jakich ujawniły się rozbieżności - w celu przedstawienia kierownictwom państw członkowskich dla rozpatrzenia.

- - - - -

Tajne spec. znaczenia
Do rak wianych

2

PILNA NOTATKA

z narady Wiceministrów Spraw Zagranicznych państw
Układu Warszawskiego, Berlin: 10-12.II.1966 r.

W naradzie uczestniczyli Wiceministrowie Spraw
Zagranicznych Bułgarii, CSRS, NRD, Polski, Rumunii,
Węgier i ZSRR.

Naradę otworzył minister Spraw Zagranicznych NRD
Otto Winzer, który w dłuższym przemówieniu - rozwija-
jąc głównie tezę o niebezpieczeństwach związanych z po-
lityką NRF - uzasadnił celowość usprawnienia działal-
ności Układu.

I/ Celem narady było umocnienie i ulepszenie
struktury i mechanizmów Układu Warszawskiego.

Już w pierwszym etapie obrad delegacja rumuńska
sprzeciwiła się takiemu sformułowaniu porządku obrad.
Domagała się jego ograniczenia do "wymiany poglądów
w sprawie ulepszenia metod konsultacji państw Układu
Warszawskiego", argumentując, że jest upoważniona je-
dyń do dyskutowania spraw związanych z działaniem
Doradczego Komitetu Politycznego.

Sprawa została rozwiązana przez przyjęcie formuły
kompromisowej.

/verte/

Otrzymuje:

Tow. Gomułka
Tow. Cyrankiewicz
Tow. Gierek
Tow. Jędrzejowski
Tow. Kłiszko
Tow. Loga-Sowiński
Tow. Ożarowski
Tow. Rapacki
Tow. Spychalski
Tow. Strzelecki
Tow. Szyr
Tow. Wanieli
Tow. Jagielski

Tow. Jaroszewicz
Tow. Jaszczyk
Tow. Jarosiński
Tow. Starewicz
Tow. Tejehma
Tow. Wicha
Tow. Czesak

Tow. Naszkowski
Tow. Winiewicz
Tow. Wierna
Tow. Michałowski
Tow. Birecki
Tow. Findziński
Tow. Iachs

Tajne/spec. znaczeniaPILNA NOTATKA

Z wyjątkiem przedstawiciela Rumunii uczestnicy narady wypowiedzieli się za umocnieniem jednności działania i udoskonaleniem instrumentów współpracy w ramach Układu Warszawskiego, a w szczególności za sprecyzowanymi w wystąpieniu przedstawiciela ZSRR tow. Iljiczowa następującymi wnioskami:

- a/ opracowaniem statutu Doradczego Komitetu Politycznego,
- b/ powołaniem Komitetu / Rady wzgl. Komisji/ Ministrów Spraw Zagranicznych, jako organu pomocniczego Doradczego Komitetu Politycznego,
- c/ utworzeniem stałego Sekretariatu.

II/ Delegacja PRL przedstawiła stanowisko i wnioski zgodnie z notatką przedłożoną Biuru Politycznemu /37/Rap./66/ z tym, że zgodnie z uściśleniami dokonanymi na naradzie u Tow. Premiera - nie wysuwaliśmy koncepcji powołania Rady Układu i sprowadzenia Doradczego Komitetu do roli odpowiadającej jego nazwie. Przedstawiliśmy natomiast pogląd, że ukształtowany w wyniku praktyki charakter Komitetu - jako najwyższego koordynatora politycznego należałoby zachować, podobnie jak jego szczebel /I Sekretarze, Premierzy/, powołać natomiast stałą Radę lub Komitet Ministrów Spraw Zagranicznych, który zbierałby się nie rzadziej niż 2 razy do roku, a w każdym razie przed każdym kolejnym posiedzeniem Doradczego Komitetu Politycznego, które również winno się odbywać regularnie /2 razy lub ew. raz do roku/ - niezależnie od nadzwyczajnych okoliczności.

Rada /Komitet/ Ministrów, zbierający się - niezależnie od potrzeb - na szczeblu ministrów lub ich zastępców, stanowiłby organ pomocniczy Doradczego Komitetu i posiadałby charakter konsultatywny.

/verte/

Poland
has
influence
in policy
area
ambassador
policy

Tajne spec. znaczenia

Delegacja polska skonkretyzowała szczegółowo swe
PILNA NOTATKA
poglądy na funkcje i charakter Doradczego Komitetu,
Komitetu Ministrów i Stałego Sekretariatu. W wyniku tego
delegacje pozostałych państw /z wyjątkiem Rumunii/ powo-
ływały się w zasadzie na projekty radziecki i polski
jako na podstawę dyskusji, podkreślając, że projekty te
są merytorycznie zbieżne i różnią się raczej w szcze-
gółach /np. częstotliwość zwoływania DKP, nasza propo-
zycja, by zastępcami Sekretarza Generalnego mogli być
odpowiedzialni pracownicy Ambasad państw członków akre-
dytowani w Moskwie itd/. Nie wysunęliśmy propozycji, by
Sekretarz Generalny nie łączył tego stanowiska z funkcją
państwową w swoim kraju. Podkreślaliśmy natomiast, że
winien on być powoływany na określony okres czasu.

*WNTD model
(leżący w
kieszonce)*

III/ Stanowisko delegacji rumuńskiej:

1/ Za politykę zagraniczną każdego państwa odpo-
wiada jego kierownictwo partyjne i rządowe; należy zatem
przestrzegać zasad suwerenności, równości i nie mieszania
się w sprawy wewnętrzne innych państw;

2/ właściwą formę współpracy między państwami U.W
stanowi konsultacja, w oparciu o zasady ustalone w samym
Układzie;

3/ system konsultacji w ramach Doradczego Komii-
tetu Politycznego należy ulepszyć, szczególnie jeśli
chodzi o kroki, które mogą dotyczyć interesów i zob-
wiązań innych państw, stron Układu.

W związku z tym delegat Rumunii przypominał, że
sprawy tak ważne jak wprowadzenie rakiet na Kubę, pro-
gram powszechnego i całkowitego rozbrojenia a ostatnio
projekt układowy o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej,
wymagały uprzedniej konsultacji.

/verte/

Tajne spec. znaczenia

PILNA NOTATKA

Konsultacje nie ograniczają praw państw do podejmowania inicjatyw w zakresie polityki zagranicznej. Jeśli jednak inicjatywy dotyczą spraw szczególnej wagi, mogą za sobą pociągać zobowiązania innych państw socjalistycznych, dotyczą ich interesów i przewidują poparcie innych państw socjalistycznych - konsultacja jest konieczna.

4/ Dotychczasowa praktyka dot. Doradczego Komitetu Politycznego wykazuje, że posiedzenia nie były przygotowywane we właściwy sposób, organizowane były pośpiesznie i nie było czasu na poważne i głębokie rozpatrzenie ważnych spraw. Dlatego konieczne jest należyte przygotowywanie obrad Doradczego Komitetu Politycznego, uzgadnianie porządku obrad i rozsyłanie potrzebnych materiałów.

5/ Przygotowaniem sesji zajmować się powinien techniczny Sekretariat. Funkcje jego winno spełniać Ministerstwo Spraw Zagranicznych państwa, w którym odbywa się posiedzenie. Posiedzenia powinny się odbywać kolejno w stolicach wszystkich państw członków Układu.

6/ Delegacja rumuńska sprzeciwia się ustaleniu sztywnych ram dla Doradczego Komitetu Politycznego, opracowaniu jego statutu czy regulaminu.

7/ Doradczy Komitet Polityczny w przeszłości przekraczał swoje kompetencje, jako organu doradczego. Uczynił to przez podejmowanie decyzji w niektórych sprawach politycznych i wojskowych. Np: naruszono Układ, podporządkowując Zjednoczone Dowództwo Sił Zbrojnych Doradczemu Komitetowi Politycznemu. Tym samym nabrał on cech organu ponad-państwowego.

/verte/

Handwritten notes:
Konsultacje
dot. polityki
inicjatyw

Handwritten notes:
NATO
model

Tajne spec. znaczeniaPILNA NOTATKA

8/ Sprawa szczebla uczestników obrad: zależy od spraw i uzgodnienia. Decyzję podejmuje każde państwo. Ustalenie, że obrady odbywają się na szczeblu I Sekretarza jest sprzeczne z brzmieniem art. 6 Układu. W związku z tym należy naprawić błąd, jakiego dokonano na posiedzeniu Doradczego Komitetu Politycznego 3-5 sierpnia 1961, wykluczając z obrad delegację albańską, pod zarzutem że nie reprezentowała ona właściwego szczebla, jakkolwiek była zapatrzona w należyte pełnomocnictwa partyjno-rządowe. Należy anulować tę niesłuszną decyzję, zawiadomić o tym Albanie i zaprosić ją do udziału w obradach Doradczego Komitetu Politycznego.

9/ Konsultacje powinny się odbywać również między Ministrami Spraw Zagranicznych, ich zastępcami i delegacjami na międzynarodowych konferencjach /np. w czasie obrad sesji Ogólnego Zgromadzenia ONZ/.

Natomiast Rumunia wypowiada się przeciw utworzeniu jakiegokolwiek stałego Komitetu Ministrów Spraw Zagranicznych, ponieważ "działać oni mogą jedynie w ramach swojej kompetencji, ustalonej w ustawodawstwie wewnętrznym", "nie mogą więc uczestniczyć w działalności ponadpaństwowego organu, który ma udzielać zaleceń partiom i rządów w sprawach polityki zagranicznej".

IV/ W dalszej wymianie zdań 6 delegacji polemizowało ze stanowiskiem rumuńskim. W szczególności przedstawiciel ZSRR wyraził zdziwienie, że delegacja Rumunii ponownie poruszyła sprawy niektórych pociągnięć rządu ZSRR, jakkolwiek zostały one wyjaśnione w czasie ubiegłorocznego spotkania partyjnego radziecko-rumuńskiego; sprawa Albanii też została wówczas wyjaśniona. Powołał się przy tym na decyzję Doradczego Komitetu Politycznego z stycznia 1965 w Warszawie.

/verte/

cf. NAC

act Albania
verb = was
excluded
procedural
grounds

Tajne spec. znaczeniaPILNA NOTATKA

Delegacja polska podkreślała m.in. co następuje: powołanie stałych organów pomocniczych nie narusza w naszym zasad suwerenności, równości, które leżą u podstaw polityki wszystkich reprezentowanych na konferencji krajów. Na odwrót, usprawnienie działania organów Układu służy obronie i umocnieniu suwerenności naszych krajów przeciw zakusom imperializmu, a równocześnie pozwoli na pełniejsze wprowadzenie w życie tych zasad w ramach samego Układu. Jeśli stwierdzamy wszyscy, że system konsultacji działał dotąd w sposób niezadawalający, jedyny logiczny wniosek, jaki stąd płynie, prowadzi do ulepszenia tego systemu a nie do cofania się nawet wstecz w stosunku do podjętych /np. w Pradze/ uchwał.

Niepodobna traktować sporu z Albanią jedynie w kontekście incydentu z 1961 roku. Należy pamiętać, że Albania od lat uporcezywie odrzuca wszelkie propozycje powrotu do współpracy, uczyniła to w styczniu roku ubiegłego, powtórzyła to obecnie. Sprowadzać przyczynę tego stanu do incydentu z 1961 r. oznacza upraszczać sprawę i przedstawiać ją niesłusznie. Przyczyna tkwi w odmienności istoty polityki Albanii od polityki prowadzonej przez nasze kraje.

W toku wystąpienia staraliśmy się podkreślać momenty łączące wszystkie delegacje i apelowaliśmy do konieczności konstruktywnych wysiłków na rzecz zbliżenia stanowisk. Podobną pozycję zajmowały również delegacje ZSRR, NRD, Czechosłowacji, Bułgarii, Węgier.

/verte/

Tajne spec. znaczeniaPILNA NOTATKA

Przedstawiciel Rumunii w kolejnych wystąpieniach powtarzał niezmiennie już wypowiedziane stanowisko. Było oczywiste, że posiada on bardzo sztywną i ścisłą instrukcję.

W/ W tej sytuacji stało się jasnym, że osiągnięcie jakiegokolwiek porozumienia jest niemożliwe.

Na zainicjowanym przez tow. Winzera wewnętrznym spotkaniu ZSRR-PRL-NRD sugerowaliśmy przyjęcie związkiego komunikatu, podkreślającego istnienie pewnych punktów stycznych/ o celowości ulepszenia systemu konsultacji/ przy równoczesnym zaznaczeniu, iż zarysowały się rozbieżności w niektórych sprawach i że delegacje przekażą przebieg obrad swym Kierownictwom w celu podjęcia dalszych wysiłków zmierzających do uzgodnienia postulowanych poczynąń.

Towarzysze radzieccy stali na stanowisku, że należy raczej dążyć do opracowania szczegółowego dokumentu, w którym wymienionoby wszystkie punkty uzgodnione i nieuzgodnione. Wyrażając sceptycyzm co do szans takiego wspólnego dokumentu - nie oponowaliśmy.

Na kolejnym posiedzeniu plenarnym powołano Komitet Redakcyjny. W projekcie dokumentu sześć delegacji przedstawiło swoje wnioski, natomiast delegacja Rumunii domagała się umieszczenia swojego stanowiska w postaci polemicznej, krytykującej nasze propozycje i obstawała przy wymienieniu sprawy Albanii w swoim ujęciu /faktycznie były to cytaty z przemówienia rumuńskiego/.

/verte/

*Edwin A. ...
in ...
Cen ...
with ...*

Tajne spec. znaczeniaPILNA NOTATKA

W tej sytuacji Komitet Redakcyjny nie uzgodnił dokumentu i przedstawił sprawę posiedzeniu plenarnemu. Na tym posiedzeniu przewodniczący /NRD/, działając z cichej sugestii ZSRR, zaproponował przyjęcie formalnego protokołu. Ale nawet w nim delegat Rumunii nie zgodził się na umieszczenie zdania o celowości dalszej wymiany poglądów w sprawach, które dyskutowano. Na zainicjowanym w toku przerwy spotkaniu szefów delegacji doszło do dość dramatycznej wymiany zdań. Apelowano do Rumuna, by nie zatrząskiwał drzwi przed choćby tak ogólnie sformułowaną perspektywą kontynuacji wysiłków. Odmówił, zasłaniając się brakiem pełnomocnictw.

W końcu uzgodniono następujący tekst:

"W dniach 10-12 lutego odbyła się w Berlinie narada Wiceministrów Spraw Zagranicznych państw-członków Układu o Przyjaźni, Współpracy i Wzajemnej Pomocy, zawartego w Warszawie, 14 maja 1955.

/Następuje wyliczenie uczestników/.

Na naradzie miała miejsce wymiana poglądów o drogach i środkach zmierzających do ulepszenia działalności Organizacji Układu Warszawskiego /Doradczy Komitet Polityczny/.

Uczestnicy narady przedstawiają wymianę poglądów, która miała miejsce na naradzie, Komitetem Centralnym Partii i Rządów swoich krajów".

x x

x

Jak wynika z przedstawionego przebiegu narady, delegacja rumuńska miała wyraźne instrukcje, by nie godzić się na żadne porozumienie czy zalecenie, które mogłoby ulepszyć mechanizmy działania Układu.

/verte/

Tajne, spec. znaczenia

PILNA NOTATKA

Argumenty były sztuczne, a niektóre niepoważne /np. rzekomy brak uprawnień Ministrów Spraw Zagranicznych do udziału w pracach proponowanego Komitetu Ministrów/. Analiza tych argumentów prowadzi do oczywistego wniosku, że były to preteksty.

Faktyczne motywy leżące u podstaw obecnej postawy Rumunii, to -- przy ustawicznym podkreśnianiu konieczności konsultacji oraz ściśle pojmowanej zasady suwerenności -- zapewnienie sobie pełnej swobody działania, nie wiązanie się żadnymi nowymi więziami organizacyjnymi oraz zmierzanie do rozluźnienia istniejących. Rumuni pragną sparaliżowania Układu i przekształcenia jego organów w nieobowiązujące kluby dyskusyjne. Obecna narada wykazała dalszą niekorzystną ewolucję stanowiska Rumunii.

x x
x

Na tle rysującej się od dłuższego czasu sytuacji - z upoważnienia Kierownictwa - peruszyłem w rozmowie z Tow. Iljiczowem - po zakończeniu obrad - następującą sprawę: nie czyniąc niczego, co osłabiałoby z naszej strony Układ Warszawski, należałoby się zastanowić nad skoncentrowaniem wysiłków w kierunku koordynacji działalności czterech najbardziej zainteresowanych w tym względzie - ze względu na swe geograficzne położenie - państw /ZSRR, Polska, Czechosłowacja, NRD/.

/verte/

N filer

Tajne spec. znaczenia

PILNA NOTATKA

Częstsze konsultacje między tymi państwami w sprawach związanych z problematyką bezpieczeństwa europejskiego mogłyby doprowadzić do zawarcia w ramach Układu Warszawskiego - regionalnego paktu czterech. Zaznaczyłem, że jest to na razie wstępne rozważenie na szczeblu MSZ.

Towarzysze radzieccy odnieśli się do sprawy z wielką uwagą i oświadczyli, że zreferują ją swemu Kierownictwu.

/-/ M. Naszkowski

4 - franc
pech
wskaz
WP!